

Het jaar begon met het bericht dat Petra Spigt had besloten te stoppen als voorzitter van de Historische Kring. Voor de meesten kwam dat onverwachts en we zullen haar inbreng missen.

De hevige sneeuwval zorgde ook hier in Baarn voor de nodige problemen. Veel activiteiten, waaronder ook onze Nieuwjaarsreceptie, konden hierdoor niet doorgaan.

Maar ondanks alles ligt de eerste nieuwsbrief van dit jaar weer voor u met zoals gebruikelijk nieuws, informatie en een stukje geschiedenis. Om met dat laatste te beginnen. Leest u de geschiedenis maar eens van sigarenfabriek Tingana en de bijdrage van Ton van den Oudenalder over de Burgemeester Penstraat. De informatie krijgt u over "Baarn Toen en Nu" en het nieuws is van de ARWE-werkgroep en de aankoop van een schilderij van Jan Vossenbergh.

En misschien weet u ons wel meer te vertellen over het spel in de Oudheidkamer? We horen het graag.

Ans van Egdom en Johanna Hébuterne

Baarn Toen en Nu 2026 - "Rondreis door agrarisch landschap"

"Baarn Toen en Nu" is de inmiddels traditionele, jaarlijkse presentatie van de Historische Kring Baerne voor leden én geïnteresseerden.

In deze aflevering gaan we op zoek naar het agrarische karakter van Baarn, toen en nu. Volgens de overlevering is Baarn vanouds een "boerendorp". Het zal moeilijk zijn om een nieuwkomer daarvan te overtuigen. Van een agrarische bebouwing zoals die in buurgemeente Eemnes wordt aangetroffen, ook al is daar in veel gevallen geen boerenbedrijf meer, is in Baarn niets te vinden.

Baarn kende veel kleine boeren en keuterboeren in en rond het oude centrum. Alle agrarische activiteit daar is al vele decennia geleden gestopt, soms al een eeuw geleden. De weinige boerenwoningen die nog bestaan, onderscheiden zich niet opvallend van andere woningen.

De grote boerderijen op de Baarnse Eng verdwenen vanaf medio jaren '50 toen werd begonnen met de uitbreidingen aan de noordrand van Baarn. Dit was een proces van ongeveer tien jaar waarmee minstens 300 jaar agrarisch verleden werd uitgewist.

De weinige thans nog in bedrijf zijnde boerderijen bevinden zich alle in de buitengebieden. Daaronder is het aantal langhuisboerderijen, de karakteristieke gebouwen voor grote oude boerderijen, op de vingers van één hand te tellen.

We begroeten u graag bij deze presentatie, waarin we u beelden tonen van een Baarn dat plaats maakte voor groei en vooruitgang.

Boerderij De Eult aan de Torenlaan in 1910, genoemd naar de voormalige buitenplaats, en tot 1981 eigendom van het Koninklijk Huis.

Postadres: Postbus 326, 3740 AH Baarn • **Bezoekadres Oudheidkamer:** Hoofdstraat 1a, 3741 AC Baarn
Telefoon: (035) 54 303 77 (tijdens openingsuren) • **Openingstijden:** woensdag 14 - 16 uur, zaterdag 11 - 13 uur.
www.historischekringbaerne.nl • info@HistorischeKringBaerne.nl

De fotopresentatie is samengesteld door vrijwilligers van de Werkgroep Oudheidkamer.

Data: maandagmiddag 23 februari om 14.00 uur, woensdagavond 25 februari om 20.00 uur en dinsdagmiddag 3 maart om 14.00 uur

Locatie: Herberg van Paulus, Stationsweg 16, Baarn

Reserveren is noodzakelijk, met vermelding van de datum, het aantal personen, op welke naam de reservering moet staan en of u lid bent van de Historische Kring Baerne.

- telefonisch op 035-5430377 op maandagmorgen 10.00-12.00 uur of tijdens de openingsuren van de Oudheidkamer op woensdagmiddag 14.00-16.00 uur en zaterdag 11.00-13.00 uur

- per email: oudheidkamer@historischekringbaerne.nl

- persoonlijk langskomen tijdens de openingsuren van de Oudheidkamer kan natuurlijk ook.

Voor leden van de Historische Kring Baerne is de toegang, met 1 introduc e, gratis. De toegangsprijs voor niet-leden bedraagt   3,50.

Onderhoud aan de grafheuvels op Landgoed Pijnenburg

(Jan van der Laan-coördinator ARWE)

In januari 2025 kregen alle landgoedeigenaren, waaronder Landgoed Pijnenburg, door de Rijksdienst Cultureel Erfgoed een gratis onderhoudscontract voor de op hun grondgebied liggende grafheuvels aangeboden. Op aanraden van de ARWE heeft Landgoed Pijnenburg hierop positief gereageerd. Maar omdat half oktober nog geen contact was opgenomen door de RCE heeft de ARWE aangeboden om

tot nader bericht door te gaan met het jaarlijks onderhoud, waar het Landgoed erg blij mee was. Daarop heeft de ARWE, eind november met hulp van leden van de HKB en van Naerdicklant (Hilversum) voor het vijfde jaar onderhoud gepleegd aan de grafheuvels op Landgoed Pijnenburg. Hopelijk kunnen we dit de komende jaren, misschien samen met Landschap Erfgoed Utrecht (de uitvoerende werkgroep) blijven werken aan 'onze' grafheuvels.

De Oudheidkamer vraagt informatie

Waar komt dit spel vandaan? Wie heeft het uitgegeven? Ter gelegenheid waarvan?

Dat is de vraag deze maand vanuit de Oudheidkamer.

Het ziet eruit als een spel. Begint linksboven bij vakje 1 (Eemnes) en eindigt rechtsonder bij vakje 196 (Hoogland). "Onderweg" kom je, naast Eemnes, meerdere keren langs vele Eemland gemeentes, waaronder een paar keer Baarn. Foto's uit deze gemeentes en verwijzingsborden moeten je waarschijnlijk de weg wijzen. Tevens vele landelijke tekeningetjes. Het is een kartonnen plaat en is iets groter dan A2 formaat. Plaat kan dubbelgevouwen worden. Het lijkt een beetje op ganzenbord. Verder zit er niets bij. Alle informatie is welkom. Reacties kunnen gestuurd worden naar communicatie@historischekringbaerne.nl

Sigarenfabriek Tingana

Als velen van ons aan sigaren denken, zien we wellicht in onze verbeelding weer die opa in zijn behaaglijke sofa met een bolknak in de hand. Voor de hele dure opa's was dat dan een echte Davidoff, de Ferrari onder de sigaren, die met het uiteinde in de cognac werd gedoopt alvorens naar de lippen te brengen. In de vorige eeuw was de sigaar nog gewoon, nu zie je af en toe nog iemand een klein sigartje roken.

De geschiedenis van de Baarnse sigarenfabriek Tingana in Baarn begon in 1934 aan de Ferdinand Hucycklaan in de voormalige Westerschool, ook wel meester Pluimschool genoemd, naar de directeur. Helaas moest deze school de deuren sluiten vanwege een tekort aan leerlingen.

Gerke Visser uit Groningen nam een sigarenfabriek over van Piet Tinga voor 6000 gulden en vestigde zich hiermee in Baarn. Maar daar was niet iedereen gelukkig mee.

De omwonenden kwamen in opstand, zij vreesden ontwaarding van hun huizen, maar de gemeenteraad was er blij mee. Dus werd de komst van de nieuwe sigarenfabriek een feit.

Ongeveer de helft van de werknemers kwam uit Baarn, de rest uit omliggende gemeenten zoals Bunschoten/Spakenburg, zij waren hun baan als visser kwijtgeraakt door de voltooiing van de Afsluitdijk in 1932. Deze mensen konden bij Tingana opgeleid worden tot sigarenmaker. Dat ging op stukloon, een werkweek van 48 uur kon bijvoorbeeld zo'n 60 tot 65 gulden opleveren. Snel werd een zogenaamde bosjesmachine aangeschaft, een Zweedse uitvinding. Deze machine bracht soorten tabak uit Java, Brazilië of Cuba naar het omblad, het omhulsel van de sigaar en gaf er vorm aan. Dit ging in een houten mal van 20 stuks sigaren (bosjes), deksel erop, dit weer in een pers en zo werd de bolknak gevormd. Afgekeurde sigaren mochten de werknemers mee naar huis nemen.

Maar in 1952 ontstonden problemen die uitliepen op een staking. De leiding wilde een nieuw dekblad gaan gebruiken maar het personeel vond dit van slechte kwaliteit, het ging veel sneller kapot in de haast om een hoge productie te verkrijgen. Uiteindelijk werd de staking die hierop volgde door de bonden beëindigd.

In 1959 werd gestart met een nieuwe fabriek in Hippolytushoef waar veel personeel te krijgen was, in tegenstelling tot Baarn. De oudste zoon van Gerke, Harco Visser, werd directeur van de nieuwe fabriek samen met compagnon J. Harkema, de 20 personeelsleden waarmee werd begonnen groeide uit tot 50 mensen. In 1990 zou dit Handelmij Tobacco Service Holland worden. Harco ging als shopmanager verder met zijn carrière bij de firma Hajenius aan het Rokin in Amsterdam.

hele collectie bij elkaar had gespaard. Tingana had zelfs zijn eigen ruilbeurs. Tot op de dag van vandaag zijn er nog steeds ruilbeurzen te bezoeken. Uiteindelijk werd de gehele collectie bandjes van Tingana in 2015 door de Familie Visser geschonken aan de HKB. De sigaar, die is zeldzaam geworden, de geur is verwaaid, de as is afgeklopt, hij is uit de mode.

Aankoop schilderij van Jan Vossenbergh

(Petra Spigt)

De werkgroep Aankoop Kunst van de Historische Kring Baerne heeft onlangs een schilderij aangekocht van Jan Zacharias Vossenbergh. De keuze voor dit schilderij is heel bewust. De Historische Kring verzamelt immers kunstwerken van kunstenaars die in Baarn hebben geleefd en gewerkt – of dat nog steeds doen – en die in hun werk iets laten zien van Baarn zelf.

Bij schilderijen gaat het dan bij voorkeur om voorstellingen die een stukje Baarnse historie vastleg-

gen: een villa, een boerderij, een landschap of een plek die inmiddels verdwenen is of ingrijpend is veranderd. Juist die beelden zijn van grote waarde voor het geheugen van Baarn.

Hoe sterk de omgeving rond Baarn in de loop der eeuwen is veranderd, is goed te zien in schilderijen en tekeningen van de natuur. In de huidige tentoonstelling in de Oudheidkamer – nog te bezoeken tot maart 2025 – zijn daar prachtige voorbeelden van te zien uit de 18e, 19e en 20e eeuw. De schapen op de hei zijn verdwenen en ook de Pekingkom bestaat niet meer, maar het landschap rond de Eem is vaak nog goed te herkennen.

Jan Vossenbergh (1956) schildert zijn landschappen rond Baarn, zoals de Eempolder en de Soes-

terduinen, in de traditie van de Larense School, maar met een opvallend kleurrijk palet. Wat hij nu vastlegt, werd eerder ook al door Baarnse kunstenaars geschilderd, en zal in de toekomst opnieuw van grote betekenis blijken.

Een bijzonder uitstapje in zijn oeuvre is een schilderij van het interieur van café Prins Hendrik, beter bekend als de PH. Een plek vol herinneringen voor iedereen die hier op school zat of er kwam. Daar liggen de verhalen – en die gaan we zeker ophalen en bewaren voor later.

Zomaar een straat: maar wel één met vier namen (Ton van den Oudenalder)

Achtersteeg(h)

De naam Achtersteeg(h), met of zonder h komt voor, is al geruime tijd verdwenen van onze plattegronden. De straat zelf bestaat nog maar onder een geheel andere naam. De Achtersteeg(h) liep achter de Hoofdstraat. Vermoedelijk dankt de straat de naam aan het feit dat hij achter het centrum, de Brink, liep en dat hij onbestraat was. Stegen waren zandweggetjes, meestal niet bestraat. Toen de gemeente in 1874 alle straten een naam gaf verdween de naam Achtersteeg(h).

De Achtersteeg(h) werd omgedoopt tot Achterstraat. De naam "straat" kwam de steeg toe omdat de steeg werd voorzien van "bestrating", een stenen toplaag. Ook die naam was geen lang leven beschoren. De Achterstraat kreeg op 26 maart 1904 een nieuwe naam.

(Deze informatie komt uit De Gooi- en Eemlander van februari 1874, die in een artikel aangeeft hoe de straten in Baarn gaan heten en hoe ze lopen. De officiële naamwissel via een gemeentelijke acte was pas op 7 januari 1876).

Achterstraat

Ook de naam Achterstraat is verdwenen, de straat bestaat nog maar heeft een andere naam gekregen. De Achterstraat liep parallel aan de Hoofdstraat, van de Brinkstraat naar de Hoofdstraat. In het oude adresboek van 1889 komt de naam Achterstraat veelvuldig voor, er was toen al een rijke bebouwing. Na aanleg van de Oosterspoorlijn groeide Baarn erg snel. De gemeenteraad besloot in 1874 tot de invoering van straatnamen in de bebouwde kom. Dat was niet nodig voor alle straten. De straten die in de richting van omliggende plaatsen liepen hadden toen reeds namen. Denk bijvoorbeeld aan de Amsterdamsestraatweg, en de Utrechtseweg.

Tot 1874 werden wijken aangeduid met een letter, en huizen met een nummer. Zo werd een adres bijvoorbeeld aangeduid met C129. De straatnamen die in 1874 werden gegeven waren: Javalaan, Oosterstraat, Noorderstraat, Noorderlaan, Kerkstraat, Dalweg, Nieuwstraat, Spoorstraat, Laanstraat, Oranjestraat, Leestraat, Stationsweg (zonder tussen-s), Boschstraat, Nijverheidsstraat, Amaliaaan, Brinkstraat, Schoolstraat, Achterstraat, Veldstraat en Eemstraat.

In de tijd van de Achtersteeg(h) resp. Achterstraat kende de straat veel zijsteegjes, alle onbestraat. Al die steegjes hadden een naam, vaak de naam van één van de bewoners van het steegje. Denk hierbij aan de steeg van Dolman, de steeg van Bontekoe, etc.

Penstraat

De Achterstraat werd later weer omgedoopt: tot Penstraat. De Penstraat is een eerbetoon aan de eerste twee burgemeesters die Baarn, na de Franse overheersing, had. Zoals gezegd waren er twee heren Pen. Namelijk vader en zoon: Pa Frans vervulde de functie van burgemeester al in de Franse tijd, hij werd toen aangesproken in het Frans als Maire, van juli 1811 tot 7 februari 1841. Hij was ook notaris: er zijn nog vele aktes van hem als notaris te

Pentekening van Jan Pen, zoon van Frans Pen, burgemeester van Baarn.

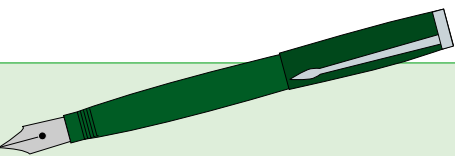
Geschilderd portret van Frans Pen en zijn vrouw Wilhelmina Schimmel. Geschilderd ca. 1840 op ivoor, in particulier bezit.

Zijn zoon Jan volgde hem op en diende Baarn van 19 april 1841 tot 6 juli 1858. Jan was burgemeester van Baarn, Eemnes en vanaf 1857 ook van de Vuursche. Hij overleed al op 44-jarige leeftijd.

Burgemeester Penstraat

Maar het eind van de naamwisselingen van de straat kwam pas in 1904. De straat kreeg toen de naam Burgemeester Penstraat wat bij een raadsbesluit van 22 maart 1905 werd bekrachtigd. Zou er nog een keer een naamswijziging komen of is 4x wel genoeg. Misschien volgt er ooit nog een wijziging, zodat beide heren hun eigen straatnaam krijgen.

Agenda

Tot en met 13 maart 2025

Tentoonstelling "Natuur door Baarnse kunstenaars"

Schilderijen uit het depot van de Historische Kring van Hendrik Verpoeken, Anthon van der Helten, Helmert van der Flier, Jaap de Ruig en Corrie Seleski in de Oudheidkamer.
Open op woensdag van 14.00 - 16.00 uur en zaterdag van 11.00 - 13.00 uur

23 februari om 14.00 uur, woensdagavond 25 februari om 20.00 uur en dinsdagmiddag 3 maart om 14.00 uur

Foto-Filmpresentatie "Baarn Toen en Nu"

"Rondreis door agrarisch landschap". Locatie Herberg van Paulus. Reserveren is noodzakelijk.